

Г-жа Донка Панайотова е председател на Сдружение „Организация ДРОМ“.

Тя създаде организацията през 1997 със статут на правозащитна организация. Три години по-късно стартира най-популярната образователна инициатива в Централна и Източна Европа, наричана пилотния проект за десегрегация на ромското образование. За ангажимента и успехите които е постигнала в ромските образователни инициативи, през зимата на 2009 тя получи второ място на наградата „Човек на годината“ на Български Хелзински Комитет. Г-жа Панайотова е магистър по педагогика има 20 годишен опит като учител и 12 годишен опит в неправителствения сектор. Тя е съ-автор на две книги, публикувала е многобройни статии и е давала интервюта за националната и регионалната преса, както и за електронните медии.

1. Моля опишете живота в Махалата на най – бедните роми

В Европа живеят около 10 милиона роми. 700,000 от тях по неофициални данни живеят в България. Това е близо 10% от населението на България. Повече от 30% от представителите на ромската общност в България са безработни. Също така ромите са териториално сегрегирани, както в градовете, така и в селата. Децата растат неграмотни в затворен кръг и развиват гето менталитет. Тази капсулация в ромското гето поражда негативни нагласи от страна на мнозинството и възпроизвежда култура на протест, причинявайки сериозни пречки за семействата които биха искали да избягат от гетото, тези които искат да си намерят работа и да осигурят образование за децата си.

Видинския регион, мястото където нашата неправителствена организация е ситуирана се намира в северозападна България. Той е сред най-бедните региони в страната от гледна точка икономическо и социално развитие. Около 10,000 роми (80 % от всички роми във Видин) живеят в териториално сегregиран ромски квартал. Повечето от възрастните роми са безработни а малкото от тях, които са на работа, обикновено са на неквалифицирана работа (улични чистачи, улична търговия и т.н). Голям брой роми все още разчитат на социални помощи от държавата, повечето от ромските семейства живеят под прага на бедността с по-малко от 1 долар на ден на човек. Много често, ромите са без здравни осигуровки и по този начин достъпа им до здравни услуги е ограничен. Ниското ниво на образование на възрастните роми е също много стряскащ. Скорошни изследвания индикират, че всеки трети възрастен ром от видинската ромска махала е неграмотен

2. Как процеса на десегрегация във Видин промени живота (или шансовете за по-добър живот) на ромските деца?

По данни на интегрираните училища, преди старта на десегрегационната програма, извън ромския квартал в рамките на 5 годишен период са учели 94 ромски деца. Повечето от тези ромски деца живееха извън ромската махала. Преди да се появи десегрегационния автобус, почти всички ромски деца учеха в сегрегираното училище в ромския квартал. Лошите условия и слабите резултати които постигат децата в този тип училища са добре познати на обществото.

Година след година неквалифицирани учители са създали ново поколение неграмотни роми, ето защо е рядкост, млади роми да завършат средно образование или да продължат образованието си в университет. Ромите, следователно остават без работа, отделени от останалата част от обществото. Бидейки третирани като различни, продължава да битува сред мнозинството, което ги превръща в непълноправни членове на обществото.

Процеса на десегрегация във Видин, пилотен проект за Централна и Източна Европа, започна през лятото на 2000 година. Основната цел на процеса е да подобри шансовете на ромските деца за по-добър живот. За разлика от ситуацията в сегрегираните ромски училища, децата от ромски произход, които участват в процеса на десегрегация се обучават в интегрирана училищна среда, общуват ежедневно с техните връстници не-роми и получават равен достъп до качествено образование.

3. Как десегрегационния процес се отрази на вас през последните 10 години? Как вашата гледна точка по проблема е рефлектирала върху ромите?

Мисля, че в процеса на десегрегация на ромското образование предвижда възможност да се премахне една несправедливост, а именно неравното третиране на хора, само заради етническия им произход. Изолираното образование е наказание от страна на държавата. Като ром и педагог, аз смятам, че всички деца трябва да имат равни шансове в живота, и държавата трябва да работи за създаване на равни условия до обществените услуги, които предлага. Нито едно дете не трябва да бъде лишено от тези услуги. В противен случай, от най-ранна възраст, детето няма да расте с мисълта, че е пълноправен гражданин на страната. Видинския десегрегационен проект се превърна в модел на най-добра практика и беше следван в 10 други градове в страната, което включи допълнително около 4000 деца от ромски произход да учат с техните връстници не-роми. Тъжно е обаче, че около 70% от всички ромски деца, записани в училище в България, продължават да учат в сегрегирана училищна среда.

4. Връщайки се десет години назад кой беше най-трудния аспект на процеса на десегрегация? Защо?

Беше много трудно, когато започнахме процеса преди десет години. В началото никой не знаеше за предимствата на десегрегацията. Ромските родители бяха предимно негативно и скептично настроени, защото те са се страхували от това как децата им ще бъдат третирани от учителите и другите деца в интегрирана училищна среда. В това отношение най-трудната част бе да се промени начина на мислене на хората - родители, но и на учители. Трябваше да убедим българското общество, че Организация Дром ще подходи отговорно към задачата която си е поставила. Десет години по-късно, мога да кажа, че ромските деца са приети много добре от обществото, а аз съм най-щастлива, когато видя децата от десегрегационната програма че имат приятели не-ромските деца и играят заедно.

Това беше мечтата ми от времето, когато бях дете и бях изолирана само защото съм от ромски произход. Все още е трудно, защото въпреки добрите резултати, които имаме, това е само на ниво НПО, в България все още само гражданския сектор работи активно за интегрираното образование. Така например, 264 общини в България са основните бенефициенти на структурните фондове на ЕС, които са на стойност повече от 7,5 милиарда щатски долара за периода 2007-2013. Въпреки това, те не разполагат с административен капацитет за подготовка, изпълнение, наблюдение и управление на европейски проекти. В този ред на мисли, общините в България трябва да отворят врати за по-голямо сътрудничество с неправителствени организации, които са изпълнявали проекти и са работили интензивно през последните две десетилетия по време на преходния период. Необходимостта е все по-актуално в наши дни, тъй като глобалната финансова криза сериозно засегна общинските бюджети.

5. Как десегрегационния процес промени ромската общност?

Процеса на десегрегация наистина внесе промяна в ромската общност-най-вече в тяхната вяра, че инвестициите в образованието ще доведе до по-добър живот за децата им в бъдеще. Резултатите на ромските деца от Видин, които участват в програма за десегрегация са много успешни и статистическите данни за периода от 2000 г. насам са обнадеждаващи. Например, много малко деца от ромски произход, около 2%, отпадат от програмата ежегодно. В резултатите на ромските деца се наблюдава градивно повишаване а от там и размера на ромите подготвени за обучение на университетско ниво постепенно се увеличава. Около 30 деца от ромски произход са приети в университети в България и много повече от по-младото поколение, продължава да прави така.

6. Моля опишете защо правителството все още предлага малка или никаква финансова помощ на процеса на десегрегация?

Правителството не предлага достатъчно финансиране за образованието на ромските деца, тъй като тя не мисли за бъдещето и не инвестира в него. Правителството е фокусирано върху ежедневните проблеми на страната, особено с влиянието на глобалната финансова криза, и не мисли в дългосрочен план.

7. Членството на България в ЕС направи ли забележими промени или повлия ли на десегрегационния процес?

Членството на България в Европейския съюз даде свобода на ромите да пътуват, а също и много ромски неправителствени организации получиха възможността да работят по програми за развитие и подкрепа на техните общности. Сега, ние смятаме, че сме по-защитени, тъй като стандартите на ЕС налагат равни права за малцинствата. Въпреки това, има огромна нужда, тези права да се прилагат правилно в рамките на националното законодателство и отговорните институции.

8. Какъв тип действие смяташ че най-добре би подпомогнал процеса на десегрегация. Каква според те ще бъде най-правилната посока?

Най-доброто действие за подпомагане на процеса на десегрегация в момента е да се осигури възможност за повече ромски деца да вземат участие в образователния процес в България. При условие, че държавата не е в състояние да се справи с този въпрос, заради международната финансова криза и при условие, че общините не са в състояние да усвоят финансиране от Структурните фондове на ЕС, ние се нуждаем от текущата подкрепа от международни донорски организации и хора от чужбина, които да помогнат и поддържат процеса на десегрегация и да се разпростира в повече градове в страната. Финансирането ще бъде от полза за осигуряване на свободен автобусен превоз от махалата до интегрираните училища, закупуване на учебни материали, обучение на учители и родители, извънкласни дейности, за ромските и не-ромските деца и родители, по този начин ще се улесни интеграцията.

9. Донка, моля коментирай следното:

През август 2009, Мадона се изказа против дискриминацията на ромите в Централна и Източна Европа. Тя каза следното:

“Никога не съм била в Румъния преди и се радвам че съм тук. Обаче разбрах че там има много дискриминация спрямо циганите в Източна Европа и този факт много силно ме натъжава, защото ние не вярваме в дискриминацията към никого. Ние вярваме в свободата и в равните права за всички, нали така? Цигани, хомосексуални, хора които са различни, всеки е равен и трябва да бъде третиран с уважение”

Хиляди нейни фенове са я освиркали за това нейно изказване и с присмех казаха, че тя не знае за какво говори и не е компетентна по въпроса.

Изявлението на Мадона е правилно и факта, че е освиркана от публиката е нещо с което ние сме свикнали, особено през последните 20 години. Да, наистина, ромите се третират като най-нисшия слой на обществото и много хора смятат, че те не трябва да получат равен шанс. Това е общото мислене, което ние се стараем да променим в последното десетилетие.

Чрез процеса на десегрегация, ние ясно показваме че:

- а) интегрирането е възможно;
- б) ромските деца учещи в интегрирани училища се справят все по-добре
- в) не-ромските деца се справят по-добре дори и в класове с ромски деца.

Всичко това ни дава надежда за бъдещето. Колкото повече ромски деца учат в интегрирана училищна среда, толкова по-голям шанс за успех в живота им и за обществото като цяло се дава.